

makale

Yazar Süleyman Kahraman

Gönderim Tarihi: 01-Mar-2018 06:25PM (UTC+0200)

Gönderim Numarası: 905743066

Dosya adı: skeptisizm_epistemolojik_bir__kmaz_m_d_r_nurten.docx (75.48K)

Kelime sayısı: 7301

Karakter sayısı: 56563

Is skepticism an epistemological predicament?	Skeptisizm epistemolojik bir çıkmaz mıdır?
	Nurten Öztanrıkulu Özel¹
Abstract <p>Skeptics, by being skeptical about the certainty, accuracy and truth claims, defend that there are no objective accuracy or certainty; and for this reason, it is not possible to have an epistemological justification. They are interested in the probability value of our judgments about the things we think that we know in epistemological questioning. Therefore, skepticism is generally misunderstood since it is considered as the rejection of knowledge, beliefs and proofs. The arguments on skepticism claiming that knowledge is not possible or proofs are inadequate in justifying knowledge have caused that skepticism has been considered as a notorious concept and sometimes it has been considered as a destructive activity. There is the idea that knowledge and certainty are not possible behind these considerations; for this reason, the arguments of skepticism have been understood as being destructive or as being an epistemic predicament. In this study, the arguments of whether skepticism has faced an epistemological predicament or not will be dealt with. For this purpose, the terminological investigation of skepticism will be performed, and then it will be claimed that there are two</p>	Özet <p>Skeptikler kesinlik, doğruluk ve hakikat iddialarından şüphe duyarak nesnel bir doğruluğun ya da kesinliğin olmadığını; dolayısıyla epistemolojik olarak gerekçelendirmenin de mümkün olmadığını savunmaktadır. Onlar epistemolojik sorgulamada, bildiğimizi sandıklarımıza ilişkin yarguların olasılık değeriyle ilgilenmektedir. Bu bakımdan skeptisizm bilginin, inançların ve kanıtların sadece reddi gibi düşünülmekte ve genellikle yanlış anlaşılmaktadır. Bilginin mümkün olmadığı ya da bilgiyi gerekçelendirmede kanıtların yetersiz olduğu şeklindeki skeptik tezler, skeptisizmin kötü bir unvanla anılmasına hatta yıkıcı bir uğraş gibi değerlendirilmesine neden olmuştur. Bu değerlendirmelerin arkasında bilginin ve kesinliğin mümkün olduğu fikri yer almaktadır; bu bakımdan skeptisizmin tezleri yıkıcı ya da epistemik bir çıkmaz gibi anlaşılmaktadır. Bu çalışmada skeptisizmin epistemolojik bir çıkmaza girip girmediği ele alınacaktır. Bunun için öncelikle skeptisizmin terminolojik araştırması yapılacak ve daha sonra aşırı ve ılımlı olmak üzere iki skeptisizm türü olduğu ileri sürülecektir. Skeptik argümanlar ortaya</p>

¹ Dr., nurtenoztanrikulu@gmail.com

types of skepticisms, which are the excessive one and the moderate one. After skeptical arguments are defined, it will be claimed that excessive skepticism is in an epistemological predicament; however, moderate skepticism has been saved from this predicament by holding tightly to some arguments. In this way, the negative criticisms towards skepticism will have an unfair position in the face of moderate skepticism.

Keywords: Skepticism; epistemology; knowledge; certainty; justification.

[\(Extended English summary is at the end of this document\)](#)

koyulduktan sonra aşırı skeptisizmin epistemolojik çıkmazda olduğu; ancak ılımlı skeptisizmin varsayımlara tutunarak bu çıkmazdan kurtulabildiği iddia edilecektir. Böylece skeptisizme yönelik olumsuz eleştiriler ılımlı skeptisizmle haksız bir konuma girecektir.

Anahtar Kelimeler: Skeptisizm; epistemoloji; bilgi; kesinlik; gerekçendirme.

5

6 1. Giriş

7 Skeptisizm ya da başka bir deyişle felsefi şüphecilik epistemik durumumuzla ilgili bir
8 sorgulamadır. Bilgi ve inançlarımızdan şüphe duyarak epistemolojideki kesinlik yargılarına karşı
9 muhalif görüşler içermektedir. Kesinliği savunanların aksine önermelere yeterli nedenimiz olmadan
10 inandığımızı göstermektedir. Bu nedenle skeptisizm epistemolojik bir karşı çıkıştır. Burada şüphe
11 tutum, eğilim ya da yöntem olarak karşımıza çıkabilir; ancak açık olan bir şey vardır ki o da
12 skeptisizmin gerekçelendirmenin olanağını sorgulamasıdır. Skeptikler kesinlik, doğruluk ve hakikat
13 iddialarından şüphe duyarak nesnel bir doğruluğun ya da kesinliğin olmadığını; dolayısıyla
14 gerekçelendirmenin de mümkün olmadığını savunmaktadır. Onlar epistemolojik sorgulamada,
15 bildiğimizi sandıklarımıza ilişkin yargıların olasılık değeriyle ilgilenmektedir.

16 Bu çalışmada öncelikle skeptisizmin ne olduğu terminolojik olarak ele alınacak ve
17 skeptisizmin türleri kronolojik bir çalışmaya girişmeksizin ortaya koyulacaktır. Daha sonra ise
18 skeptisizmin epistemik tezleri incelenecektir. Skeptisizmin epistemolojik sorgulamada güçlü ve
19 inandırıcı tezlere sahip olduğu; ancak belli bir türünün epistemik durumumuzu belirlemede kriter
20 olamayacağı ileri sürülecektir. Bilgi, inanç, kesinlik ve olasılık kavramları etrafında gerçekleşen bu
21 tartışmada, skeptisizmi haklı çıkarmak gibi bir gaye edinilmeksizin, skeptisizmin epistemolojide bir
22 çıkmaz olmadığı; özellikle diğer türünün felsefi akıl yürütme için yapıcı ve pragmatik bir nitelik
23 taşıdığı iddia edilecektir.

24 2. Skeptisizm ve Türleri

25 Türkçe'ye şüphecilik olarak çevrilen “*skepticism*” çoğu zaman “septisizm” kavramıyla
26 kullanılmaktadır; ancak bu kavramı Grekçe kökenine sadık kalarak Türkçe'de de “skeptisizm”
27 olarak kullanmak daha uygun gibi görünmektedir. Grekçe “skopein, skeptesthai” kelimesinden
28 türeyen skeptisizmin kökü “skeph” (Liddell – Scott, 1996: 1606) ve “skepsis” (Iannone, 2001:
29 496)'tir. Bu kavramlar düşünce, soruşturma, araştırma ve inceleme anlamlarına karşılık gelmektedir.
30 Skeptik ise “skeptikos” yani araştıran, inceleyen kişiler için kullanılmaktadır (Hankinson, 1995: 12).
31 Bu bakımdan “septisizm” yerine “skeptisizm”, “septik” yerine de “skeptik” terimlerini kullanmak
32 etimolojik olarak daha yerinde bir kullanımdır. Nitekim “septik” tıp terminolojisinde “hastalıklı ve
33 mikrop lu” anlamında kullanılmaktadır. Tıptaki kullanımıyla septiğin kökeni (sēpein/sēptikos),
34 skeptikten (skeph) farklıdır. Bu bakımdan Türkçe'de felsefi şüpheciliği, “skeptisizm” olarak
35 adlandırmak anlam kargaşasını ortadan kaldırması bakımından önemlidir.

36 Hankinson skeptisizmi birçok yöntemin ve tutumun altına sığındığı “şemsiye bir kavram”
37 (Hankinson, 1995: 12) olarak tanımlamaktadır. Keeton ise skeptisizmin birkaç tanımını vermektedir:
38 1. Skeptisizm bilginin sınırlandırılmasıyla ilgili bir önerme sunmaktadır. Buna göre bilgi yoktur ve
39 mutlak, tartışmasız, kesin, güvenilir bilgi ya da mükemmel bilgiye (rasyonel olarak gerekçelendirilmiş
40 inanca) ulaşamaz. 2. Skeptisizm bilginin elde edilmesinin yöntemiyle ilgilidir. Burada her hipotez
41 sürekli test edilmeli anlayışı mevcuttur. Bilgiyi elde etmenin en güvenilir ve en iyi yöntemi şüphe
42 edilemeyen bilgiye ulaşuncaya kadar şüphe etmektir. 3. Skeptisizmin değerlerle ilgili bir yanı vardır.
43 Buna göre ahlaklılık tamamen kişisel bir tercihtir. Ebedi ve ezeli hiçbir değer yoktur. Tüm değerler
44 görecelidir; zamana, yere ya da diğer durumlara göre değişirler. 4. Skeptisizm entelektüel bir merak,
45 kesinliğin ya da doğruluğun bazı kriterlerine dayanarak yargının sistematik bir şekilde askıya
46 alınmasıdır. Şüphe gerçek ya da göreceli kesinliği elde etmede bir araçtır, sorgulamayı sağlamaktadır.
47 5. Skeptisizm bir tutum, inanç, koyut, varsayım, iddia, ya da yukarıdaki maddelerden herhangi birini
48 seçmek konusundaki eğilimdir. İnanmamaktansa inanmayı içeren bir eğilimdir. 6. Skeptisizm
49 doğruluk ve dürüstlüğü reddetmek ya da insani olaylarda doğruluk ve dürüstlüğü önemi
50 reddetmek yerine insan davranışlarının güdülerinin varlığını reddetmektir (Keeton, 1962: 278).
51 Keeton’un altı maddeyle sıraladığı detaylı tanımından her biri farklı bir numaralandırma
52 sistematize edilmiş olsa da temelde hepsi birinci tanımlama altında yer almaktadır. Yöntem ya da
53 aşırılık/ılımlılık ayırımı yapmak dışında yani skeptisizmi türlerine göre tanımlamak dışında
54 skeptisizmin tek bir tanımı verilebilir. Iannone’nin tanımı tüm özellikleri karşılamaktadır. Ona göre
55 skeptisizm en geniş anlamıyla inanç ya da önermelerin belli türleriyle ilgili hiçbir bilginin ya da
56 gerekçelendirmenin olmadığını savunan yahut böyle bir bilgi ve gerekçelendirmenin olduğunu kabul
57 etmeyi reddeden bir doktrindir (Iannone, 2001: 496). Bu tanım skeptisizmin odak noktasındaki
58 eylemin “inkar etmek” olduğu fikrini uyandırabilir; ancak aslında odak noktasındaki eylem şüphe
59 duymaktır. Şüphayla araştırmak, incelemek ve sorgulamaktır. Tüm bu etkinlikler çoğu zaman
60 “felsefe nedir” sorusunu tanımlarken kullanılan teorik etkinliklerdir. Bu bakımdan skeptisizmin
61 tarihi felsefenin tarihi kadar eskidir; ancak ona paralel değildir. Özellikle her şüphe edimi skeptisizm
62 açısından bir anlam taşımaz. O an için duyulan şüphe ya da rastgele sorgulamaya dahil edilen
63 şüphe skeptisizmin alanı içine girmemektedir. Skeptisizmde şüphe sistematik olduğundan bir kişinin
64 anlık ve rastgele şüphe duyması onu skeptik kılmaz. Aksi halde felsefe tarihinde sadece skeptik
65 filozoflar olurdu; çünkü felsefede şüphe kaçınılmaz ve başattır. Felsefe ve şüphe duymak arasındaki
66 ilişki bu kadar yakınsa skeptisizmi, felsefi sorgulamalardaki şüpheden ayıran yanı onun türleriyle
67 daha iyi ortaya koyulabilir. Bu bağlamda felsefe tarihi incelendiğinde skeptisizmin farklı türleri
68 olduğu görülmektedir.

69 Hankinson’a göre skeptisizmin iki türü vardır. Bunlar epistemolojik skeptisizm ve ontolojik
70 skeptisizmdir. Epistemolojik skeptisizm şeylerin bilinebileceğini reddetmek; ontolojik skeptisizm ise
71 şeylerin varlığını reddetmektir. Hankinson felsefede söz konusu olan skeptisizmin bu türlerini
72 yeniden adlandırarak açıklamaktadır. Ona göre ontolojik skeptisizm adıyla anılan şey negatif
73 dogmatizme; epistemolojik skeptisizm adıyla anılan şey ise gerçek skeptisizme karşılık gelmektedir.
74 Örneğin çağdaş bir skeptik eğer nesnel ahlaki değerleri varsaymak için hiçbir iyi nedenin olmadığını
75 düşünüyorsa ve ayrıca bu değerlerin olmadığını ileri sürüyorsa içinde bulunduğu skeptik durum
76 negatif bir dogmatizmdir. Gerçek skeptisizm ise yargıları askıya almak kadar ileri bir boyutta bir
77 şüphecilik türüdür. Hankinson negatif dogmatikler ve gerçek skeptikler için Russell ve Wittgenstein
78 ile Akademik Skeptikler ve Pironistleri örnek olarak vermektedir (Hankinson, 1995: 13-14). Popkin
79 de, özellikle Greklerde, iki çeşit skeptisizm olduğunu ileri sürmektedir. Birincisi bilginin mümkün
80 olmadığını ileri süren Akademik skeptisizmdir. İkincisi de eğer herhangi bir bilgi mümkünse onu
81 tanımlama konusunda kanıtların yetersiz olduğu ve bu yüzden bilgiyle ilgili tüm sorular üzerine
82 yargıların askıya alınması gerektiğini savunan Pironist skeptisizmdir (Popkin, 1960: IX). Sosa’ya göre
83 ise skeptisizm kısmen ya da tamamen olabileceği gibi pratik ya da teorik de olabilir. Eğer şüphecilik
84 inanç ya da önermelerin belli bir kısmıyla ilgiliyse (din, tarih ya da metafizik gibi) kısmi; eğer
85 şüphecilikte hiçbir sınırlama yoksa toptan skeptisizmdir. Ona göre pratik skeptisizm inanmayı ve
86 inanmamayı kasten sınırlandırma tutumudur. Kısmen olabileceği gibi toptan bir skeptisizm de

87 olabilir. Teorik skeptisizme gelince, bu skeptisizm kesinlik taşıyan hiçbir bilginin olmadığına
88 inanmayla ilgilidir. Skeptisizmin ılımlı-toptan, aşırı-toptan, ılımlı-kısmen, aşırı-kısmen şeklinde türleri
89 olabilmektedir (Sosa, 1999: 846-847).

90 Skeptisizmi konusuna göre ahlaki, teolojik, metafizik, bilimsel skeptisizm gibi türlere
91 ayırmak mümkün olsa da biz Hankinson, Popkin ve Sosa'nın yaptığı tespitlerden yararlanarak ve
92 Popkin'in üzerimizdeki güçlü etkisini belirterek skeptisizmin aşırı ve ılımlı olmak üzere iki çeşidi
93 olduğunu ileri sürebiliriz.² Bilgide kesinliği ve hakikati kabul etmeyen aşırı skeptisizme göre herhangi
94 bir şeye inanmak için hiçbir nedenimiz olmadığından yargıda bulunmamak gerekmektedir. Sadece
95 bilgi değil yargıda bulunmak da şüphelidir; bu yüzden bilgi ve yargıda bulunmak reddedilir.
96 Pironcular ve Nietzsche³ gibi nihilist skeptikler, aşırı skeptisizmin en iyi örnekleri arasında yer
97 almaktadır. İlimli skeptisizm ise felsefe ve bilimin ilerlemesini olanaklı kılan bir şüphecilik türüdür.
98 Bu skeptisizm türünün içine şüphenin yöntem olarak kullanıldığı türü de katılabilir; çünkü şüphecilik
99 ilimli ve sistematik bir şekilde belli bir amaca hizmet etmektedir. Akademik skeptikler, Rene
100 Descartes, David Hume gibi filozofların ilimli skeptik oldukları ileri sürülebilir. Bu çalışma
101 skeptisizmin tarihini sunmak gibi bir amaç taşımadığından filozoflar tek tek incelenmeyecektir;
102 bunun yerine skeptisizmin anlaşılmasını kolaylaştırması bakımından türleri açıklanırken bazı
103 filozoflara değinilecektir.

104 Aşırı skeptisizmin en önemli savunucuları "Pironizm" öğretisi adıyla bilinen Pyrrho (Piron)
105 ve Sextus Empiricus'tur. Pyrrho, Sextus'tan yaklaşık beş yüz yıl önce yaşamış ve Annas&Barnes'e
106 göre hiçbir şey yazmamıştır. Onun felsefesi hakkındaki bilgilere öğrencisi olan Timon sayesinde
107 ulaşırız; ancak bu bilgi de çok azdır. Nitekim Timon'un çok az sayıda fragmanı elimize ulaşmıştır.
108 Buna göre Pyrrho biz olmaksızın dünyanın anlaşılabilir ve tanımlanamaz olduğunu; algılarımız ve
109 inançlarımızın ise doğru olmadığını; bu yüzden yargıların askıya alınması gerektiğini (*epokhe*);
110 yargının askıya alınmasının ise insan mutluluğunun sonucu olan zihnin huzurunu (*ataraxia*)
111 beraberinde getireceğini ileri sürmüştür (Annas – Barnes, 2007: 17). Hakkında daha fazla bir şey
112 bilmediğimiz Pyrrho'nun bu düşüncesi Pironizmin ya da aşırı skeptisizmin temelini oluşturmaktadır.
113 Buradan hareketle aşırı skeptisizmdeki şüphenin bizi yargıda bulunmaktan alıkoyacak kadar radikal
114 olduğu ileri sürülebilir. Bunun nedeni ise algularımıza ve yetilerimize karşı duyulan güvensizliktir. Bu
115 güvensizlikle yargıların askıya alınması savunulmakta; böylece insan bilgisinin sınırları, olanaklılığı,
116 doğruluğu gibi epistemolojik meselelerde agnostik sonuçlara varılmaktadır.

117 Aşırı skeptisizmi daha iyi ortaya koyabilmek için Pyrrho'nun takipçisi olan ve Pironizmin
118 isim babası olan Sextus'un eserlerine bakıldığında ise daha sistematik bir şüphecilik görülebilir.
119 Sextus Grek felsefesi Platon'un bir armağanı olan bilgi-inanç, gerçeklik-görünüş karşıtlıklarına
120 sistematik ve aşırı şüphecilikle yaklaşmaktadır. Ona göre skeptisizm, duyularla kavranan görüngüler
121 ile akılla ve muhakemeye edilen düşünceler arasındaki karşıtlıkları ortaya koyan yeti ya da zihinsel
122 bir tutumdur. Buna yeti denmesinin nedeni olabilirliği göstermesidir. Dolayısıyla şüphecilik,
123 duyularla kavranan görüngüler ile akılla kavranabilir olan şeyler arasında karşılık yaratmaya denir. Bu
124 karşıtlık durumu zihinde huzursuzluk yaratır. Şeylerdeki düzensizlikten ötürü karmaşa içine giren
125 kişiler şüpheyle neyin doğru, neyin yanlış olduğunu araştırmaya koyulur. Skeptik, araştırma sırasında
126 karşıtlığın taraflarından hiçbirinin diğerine üstün gelemeyeceği görür; çünkü her akıl yürütmeye karşı
127 onunla eşit başka bir akıl yürütme ileri sürülebilir. Şeyler ne varsayılabilir ne de reddedilebilir
128 olduğundan skeptik, onaylamayı erteler ve yargıyı askıya alır. Bu sayede ruh dinginliğe varabilir
129 (Sextus, 2010: 29-31). Sextus'un bu düşüncelerinden hareketle aşırı skeptisizmin ilk tezi ortaya
130 çıkmaktadır. Bu tez her argümanın karşısına eşit derecede güçlü başka bir argümanın
131 koyulabileceğidir (Sextus, 2010: 72-73). Argümanlara aynı derecede olasılık değeri yüklemesi

² Aşırı ve ilimli skeptisizm ayrımını David Hume da "An Enquiry Concerning Human Understanding" adlı kitabının 12. Bölümünde yapmaktadır; ancak Hume skeptisizmin başka türlerinden de söz etmektedir. Aşırı ve ilimli skeptisizm türleri, Hume'un skeptik felsefeleri içerik ve amaçlarına göre değerlendirdiğinde yaptığı bir ayırmadır (Hume, 2007).

³ Nietzsche yargıda bulunmamayı ya da yargıları askıya almayı önermez; ancak yine de skeptisizmi onu nihilizme götürdüğünden aşırı skeptik olarak kabul edilebilir.

132 nedeniyle sorgulayanı taraf seçmekten alıkoymakta hatta yargıda bulunmaktan uzaklaştırmaktadır.
133 Arslan'a göre bu skeptikler yargıda bulunmama durumuyla aslında dogmatik bir şekilde yargıda
134 bulunmamayı kastetmişlerdir. Görünüşlerle ilgili yargıda bulunulabilir; ancak onların doğru oldukları
135 hakkında yargıda bulunulamaz (Arslan, 2010: 510). Başka bir deyişle şeylerin özüne ilişkin kavrayışa
136 ulaşmanın herhangi bir yolu olmadığından yahut şeylerle ilgili algılarımız çeşitli ve sınırlı olduğundan
137 onlar hakkında yargıda bulunmaktan kaçınmak gerekir. Dolayısıyla aşırı skeptisizm tüm inançların
138 ve yargıların radikal bir şekilde askıya alınması değildir; aksi durumda teorik ve pratik yaşam
139 sürdürülemez olurdu. Buna karşın aşırı skeptisizm *dogmatik* yargıları radikal bir şekilde askıya almayı
140 önermektedir. Yargıları askıya almak herhangi bir şeyi onaylamamak ya da herhangi bir şeyin doğru
141 ya da yanlış olduğu konusunda tarafsızlık anlamına gelmektedir. Aşırı skeptikler/Pironcular bununla
142 doğruluğu kurmak için yeterli zeminimiz yani kanıtımız/nedenimiz olmadığını ortaya koymaktadır.

143 Sextus kanıtlamayı – kendisi kanıtlamanın mümkün olmadığını düşündüğünden (Sextus,
144 2010: 119-120) – dogmatik filozoflar açısından açıklamaktadır. Ona göre kanıt “kabul edilmiş
145 varsayımlar aracılığıyla çıkarıma varmak için, belirsiz bir sonucu açığa çıkaran bir muhakeme”dir
146 (Sextus, 2010: 118). Buradan da anlaşılmalıdır ki kanıtlamada önceden kabul edilmiş doğrular araç
147 olarak kullanılmaktadır. Başka bir deyişle belli bir takım ilkeler ya da ölçütler varsayılmaktadır ve
148 ölçüt, kanıt ile kanıt ile ölçüt ile açıklanmaktadır. Sextus tarafından “sonsuz gerileme” olarak
149 adlandırılan bu durum Pironizmin skeptisizm açısından en önemli ikinci tezidir.

150
151 Yine, ölçülerle ilgili tartışmanın bir yere varabilmesi için, kendisi sayesinde karar verebileceğimiz, üzerinde
152 uzlaşmış bir ölçümümüzün olması gerekir. Üzerinde uzlaşmış bir ölçümümüzün olması için de, ölçülerle ilgili bu
153 tartışmaya ilişkin bir karar verilmesi gerekir. Anlaşıyor ki, muhakeme bu noktada karşılıklı yola düşüyor ve
154 ölçünün belidenimi engelleniyor, zira bu ikisine varsayım yoluyla bir ölçü belideyemeyiz. Yok <Dogmatikler>
155 ölçüyü başka bir ölçüyle belidelemek isterse, bu durumda onları sonsuz geri dönüşe bırakınız (Sextus, 2010: 89).

156 Ölçüt ve kanıt arasında belli bir döngüsellik olduğu düşüncesine dayanan sonsuz gerilemede
157 her ölçüt başka bir ölçüt ya da kanıtla ve her kanıt başka bir kanıt ya da ölçütle döngüsellik ve
158 sonsuz bir gerileme içine girmektedir. Pironcuların skeptisizmini ele aldığı makalesinde, Öymen bu
159 durumu şöyle özetlemektedir: “Bir ölçütü kanıtla veya bir kanıtı ölçütle anlamaya ve/veya
160 gerekçelendirmeye başladığımızda döngüsellikle, bir ölçütü başka bir ölçütle veya bir kanıtı başka bir
161 kanıtla anlamaya ve/veya gerekçelendirmeye başladığımızda ise sonsuz gerileme ile
162 karşılaşırız.”(Öymen, 2009: 291). Ölçüt ve kanıtın kendisi şüpheli durumdayken onların
163 gerekçelendirmek için birlikte kullanımı kişiyi epistemolojik olarak felsefi çıkmaza sürüklemektedir.
164 Bu nedenle argümanların döngüsellik ve sonsuz gerileme fikri, aşırı skeptik felsefenin ikinci önemli
165 tezidir. Birincisi her argümana karşıt başka bir argümanın eşit derecede olasılık taşıdığı argümanıydı.
166 İkinci ise herhangi bir argüman kanıtlanmak istendiğinde ortaya çıkan döngüsellik ve sonsuz
167 gerilemenin yarattığı kesinsizliktir. Her iki özellik de aşırı skeptisizmde kesin, mutlak, doğru, gerçek
168 gibi yargılara karşı şüphenin oldukça ileri götürüldüğünü göstermektedir. Yargıların askıya alınması
169 bu perspektifte bakıldığında daha net anlaşılabilir.

170 Aşırı skeptisizm için yargıların askıya alınması bir sonuçtur; ancak bunu önermeye
171 girişmeyen ve aşırı skeptik olan başka filozoflar da vardır. Özellikle Nietzsche felsefe tarihinde
172 nihilist ya da perspektivist olarak kabul görse de aslında şüphecilikini yargıları askıya almaya
173 vardıracağı kadar ilerletmeyen aşırı skeptik bir filozoftur. Onu aşırı skeptik olarak değerlendirmenin
174 nedeni perspektivizmidir. Atbakan'a göre Nietzsche perspektivizmiyle felsefe, bilim ve diğer
175 alanlardaki hakikat ya da kesin bilgi iddialarının yanlış hatta yalan olduğunu düşünür (Atbakan, 2017:
176 55). Bunun arka planında ise mutlak ve kesin bilginin mümkün olmadığına (Nietzsche, 1968: 291;
177 330) ilişkin aşırı şüphecilik bulunmaktadır. Bu doğrultuda Timon'un Pyrrho için söylediği mevcut
178 tek fragman düşünüldüğünde, Nietzsche'nin Pironist olduğu iddia edilebilir. Bu iddianın arkasında
179 Pyrrho'nun biz olmaksızın dünyanın anlaşılabilir ve tanımlanamaz olduğu; algılarımız ve
180 inançlarımızın ise doğru olmadığı düşüncesi bulunmaktadır. Bu düşünce Nietzsche'de tam da
181 perspektivizm denilen şeye karşılık gelmektedir. Atbakan'ın da belirttiği gibi, Nietzsche
182 perspektivizmiyle hakikat ya da kesin bilgi iddiasının perspektifsel birer yorumlama olduğunu ileri

183 sürmektedir (Atbakan, 2017: 28). Dünya kişinin kendi perspektifiyle sadece yorumlandığı için bir
184 değil sayısız yorumlama bulunmaktadır (Nietzsche, 1968: 267). Dolayısıyla perspektivizm her
185 perspektifin yorumunun ayrı olduğunu; bu nedenle herkes için kabul edilebilir bir bilginin ya da
186 hakikatin olanaksızlığını göstermektedir. Nietzsche'nin bu düşünceleri onu Pyrrho'nun
187 skeptisizmine yakınlaştırmaktadır.⁴ Nitekim Pyrrho'nun dünyayla ilgili her türlü değerlendirme için
188 insanı şart koyması; buna karşın algı ve inançları güvenilir bulması Nietzsche'nin
189 perspektivizmiyle aynı doğrultudadır.⁵ Pyrrho aşırı skeptisizmiyle yargıda bulunmamayı, susmayı
190 tercih etmekte; Nietzsche ise agnostisizme varmaktadır.

191 İlimli skeptisizme gelince, bu skeptisizm kesin bilgi ve hakikat hakkındaki bütün akıl
192 yürütmeleri ve inançları yadsıyacak türden bir aşırılık taşımamaktadır. Buna karşın felsefi
193 sorgulamanın – dogmatik belirlenimlere sapsız – işleyişine olanak sağlamaktadır. İlimli
194 skeptisizmi felsefi skeptisizmin pozitif yanı olarak ele alan Groarke'a göre bu skeptisizmde
195 skeptikler bütün iddiaların tam bir reddi yerine daha mütevazı bir tutumu tavsiye etmektedir
196 (Groarke, 1990: 12). Burada şüphe, akıl yürütmelerde belli bir tarafta yer alarak aceleci bir yargıda
197 bulunmayı değil felsefi soruşturmanın ilerlemesini sağlamaktadır. Bu bağlamda bu skeptisizm
198 türünün metodolojik bir skeptisizm olduğu düşünülebilir; ancak bu skeptisizm metodolojik
199 skeptisizmi içermekle birlikte onu aşmaktadır. Felsefe tarihinde metodolojik skeptisizmin en iyi
200 temsilcisi Descartes olarak bilinmektedir. Oysaki Descartes şüpheyi metodolojik olarak kullanan
201 ilimli bir skeptiktir. Akademili Skeptikler ve David Hume'un da ilimli skeptikler arasında yer aldığı
202 iddia edilebilir. Bu iddiaların açıklanması ilimli skeptisizmin aydınlatılması için gereklidir.

203 Akademili skeptikler adından da anlaşılacağı gibi Platon'un kurmuş olduğu akademinin
204 takipçileridir. Bunlardan en önemlileri Arcesilaus (MÖ. 315-240) ve Carneades (MÖ. 214-129)'tur.
205 Popkin'e göre bu skeptik hareketin başlangıç noktası Sokrates'in "Bildığım tek şey hiçbir şey
206 bilmediğimdir." düşüncesidir. Sokrates'in teorik formülasyonu Arcesilaus'a katkı sağlamış,
207 Carneades ise hiçbir şeyin bilinmeyeceğini göstermek için Stoalı filozofların bilgi iddialarına
208 yönelmiştir. Akademili skeptik filozofların amacı, şeylerin gerçek doğasıyla ilgili bazı hakikatleri
209 bildiğini söyleyen dogmatik filozofların, bildiğini söyledikleri önermelerin mutlak kesinliğiyle
210 bilinmeyeceğini göstermektir. Akademililer duyularımız yoluyla edindiğimiz bilgilerin güvenilir
211 olamayacağını ve yargılarımızın doğru ya da yanlışlığını tanımlamanın standardı veya kriterine sahip
212 olmadığımızı savunmuşlardır (Popkin, 1960: IX). Özellikle Carneades'le birlikte yanlışlarından ayırt
213 edilemeyen doğruların olmadığını; bu sebeple hakikatin ölçütünün de olmadığını düşünmüşlerdir.
214 Onlar hiçbir kanıtama yöntemini kabul etmezler (Zeller, 2008: 333). Bu bağlamda
215 değerlendirildiğinde onların da Pironcu olduğu ileri sürülebilir. Nitekim Akademilileri ilimli skeptik
216 olarak değerlendiren Hume da onların skeptisizmi için "çok az miktarda Pironizm" (Hume, 2007:
217 117) ifadesini kullanmaktadır. Ancak Stough'e göre onlar kendilerini Pyrrho'nun takipçisi gibi değil
218 Platon'un Akademisi'nin geleneğinde görmüşlerdir. Onların felsefeleri Pyrrho'nun düşüncelerinin
219 ne devamı ne de bir değerlendirmesidir (Stough, 1969: 6). Stough'a göre Pironcular bütün algısal
220 durumları reddetmek için yeterli nedenimiz olduğunu düşünürler. Onlar algılara dayalı hiçbir
221 iddiamızın ya da inancımızın doğru ya da yanlış olduğunu savunmazlar. Bu nedenle yargıları askıya
222 almayı tavsiye ederler. Akademililer böyle bir sonuca varmaksızın kesinliğin mümkün olmadığına
223 ilişkin iddiaları gerekçelendirme sorunuyla ilgilenirler (Stough, 1969: 64-65). Başka bir deyişle onların
224 olasılığını yargıları askıya almayı önermeksizin gösterirler. Olasılığını ifade etmek de bir çeşit yargıda
225 bulunmak olduğundan Akademililerin skeptisizminin Pironcularınkinden farklı olduğu açıkça
226 görülebilmektedir. Akademilerin skeptisizmi kesinliği inkâr eden; ancak olasılığın derecelerini

⁴ Nietzsche'nin skeptisizmini Pironcu eksende kabul eden Sommer'e göre Nietzsche son dönemlerinde bu eksenden kaymıştır. Onun skeptisizmi rasyonel ve metafizik düşüncelerle kavga eden bir skeptisizmdir (Sommer, 2006: 262). Sommer bu makalesinde Nietzsche'nin aşırı nihilist ve deneyci skeptik olduğunu iddia etmektedir.

⁵ Nietzsche Pironculuğu gerçek felsefe olarak gördüğünü birçok eserinde dile getirmiştir. Onun eserlerinde Pironculuğu dile getirdiği ve övdüğü yerleri Öymen kısaca derlemiştir (Öymen, 2009: 298).

227 gösteren bir skeptisizmdir. Cicero'dan öğrendiğimiz kadarıyla Akademililer görüngüleri olasılık
228 nitelikleriyle onaylamaktadır. Akoğlu'nun çevirisiyle Cicero'nun *Academica'sına* göre;

229
230 Carneades, görüngüleri iki bölümde toplamayı uygun görür; birinci bölümde olanları algılanabilir olanlar ve
231 olmayanlar olarak ikiye ayırır; ikinci bölümdelikleri ise olası olanlar ve olmayanlar olarak yine ikiye ayırır.
232 Academia'lının duyuma ve algılamaya aykırı olarak betimledikleri görüngüler birinci bölümde yer alanlardır;
233 'ikinci bölümde olanlara karşı ise, tartışma gerekmez' der ve böylece Academia'nın, 'algılama ile sonuçlanan
234 hiçbir görüngü yoktur, ancak birçoğu olası yargısı ile onaylanır' görüşünü açıklar (Akoğlu, 2006: 189-190).

235 Hiçbir şey kesin değildir. Aslında elimizde sadece olasılık vardır ve olasılıklara göre yargıda
236 bulunuruz. Böylece Akademililerin skeptisizminin, Pironcu aşırı skeptisizmin negatif sonucuna
237 yaklaşmadıkları görülmektedir. Bu sebeple bu skeptisizmin ılımlı bir skeptisizm olduğu ileri
238 sürülebilir.

239 Skeptisizmi türlere ayırırken tek kriterimiz yargıların askıya alınıp alınmadığı değil; felsefede
240 şüphenin amacına ve içeriğine bağlı olarak nasıl ortaya koyulduğudur. Şüphenin bir yöntem olarak
241 kullanıldığı Descartes felsefesinin de amaç ve içeriği nedeniyle, ılımlı bir skeptisizm olduğu
242 görülmektedir.

243 Descartes şüpheyi, *Meditasyonlar* adlı eserinin başında belirttiği gibi, "bilimler alanında sağlam
244 ve kalıcı bir şey ortaya koymak" için bir yöntem olarak kullanmaktadır. Bu amaç uğruna daha önce
245 inandığı bütün kanılları kurtulup her şeye en baştan başlama gereksinimi duyan (Descartes, 2007:
246 15) Descartes şüpheyi şüphe içermeyen bilgiye, kesinliğe ya da hakikate ulaşmak için felsefesinin
247 yöntemi haline getirmektedir. Bu yöntemle "Neyi bilebilirim?" ve "Nasıl bilebilirim?" sorularına
248 yönelirken akıl yürütme ve inanç sisteminin temelindeki ilkelerin kesinliğini ortaya çıkarmak
249 niyetindedir. Bu yüzden "temelini yıktığı" (Descartes, 2007: 16) düşünce sisteminin ilkelerini
250 sorgulama yolunu seçmiş ve bununla insan bilgisinin ilkelerini açığa çıkarmaya girişmiştir.

251 Descartes *Meditasyonlar'daki* soruşturmasına duyuların güvenilirliğiyle başlamıştır. Duyuların
252 bilginin ve kesinliğin kaynağı olup olamayacağını araştırarak onlardan şüphe duymuştur; çünkü
253 geçmiş deneyimler ona duyuların "yanıltıcı" olabileceğini hatırlatmıştır (Descartes, 2007: 16).
254 Buradan yola çıkarak skeptisizmi onu "rüya argümanı" adıyla bilinen dış dünyanın – hatta kendi
255 organlarının – varlığıyla ilgili bilgilerden şüphe duymaya götürmüştür. Musgrave'a göre rüya
256 argümanı şu adımları izlemektedir: "(1) Rüya gördüğümüzde, şeyler göründükleri gibi değildir. (2)
257 Rüya görüyor olmadığımızdan asla emin olamayız. (3) O halde, şeylerin gerçekte göründükleri gibi
258 olduklarından asla emin olamayız." (Musgrave, 2013: 54). Descartes rüya argümanı ile ileri sürdüğü
259 duyulara ilişkin bu skeptisizmini matematik tanıtılmanın kesinliğine de uygulayarak "kötü cin"
260 hipotezini geliştirmiş ve nihayetinde duyuların güvenilir olmadığı, onların bilginin ve kesinliğin
261 kaynağı olamayacağını; matematik de dâhil hiçbir kesin bilgiye sahip olmadığını düşünmüştür.
262 Böylece duyulara, dış dünyaya hatta kendi varlığına, matematik ve geometriye, Tanrı'ya ilişkin tüm
263 bilgi ve inançlarından şüphe duymuştur. Birinci meditasyonla başlayan bu skeptik yöntemini
264 meditasyonların sonuna kadar sürdürmüştür; ancak bu sırada bazı hakikatlere ulaşmış ve onları her
265 türlü şüpheden arındırılmış olarak kabul etmiştir. Örneğin bu hakikatlerin ilki ya da Descartes'in
266 ifadesiyle "hakikati aradığı felsefenin ilk ilkesi" (Descartes, 1994: 33) olan "Cogito ergo sum"
267 (Düşünüyorum; o halde varım.) yargısı (Descartes, 1994: 33; 2007: 22) şüphe duyulamaz bir
268 gerçekliktir. Descartes'in metodolojik şüpheciliğinin en belirgin özelliği burada karşımıza
269 çıkmaktadır. Bu özellik sorgulamada şüphe duyulamaz olana ulaştıktan sonra o konuda şüphenin
270 terk edilmesidir; çünkü Descartes'in amacı şüphe duyarak aşırı skeptikler gibi bilginin, kesinliğin,
271 inançların ve hakikatin toptan bir reddini savunmak değil; hakikate ulaşmaktır.

272
273 [...].yalnızca hakikati araştırmakla uğraşmak istediğim için, bunun tam tersini yapmam, ve hakikatinde en ufak
274 bir şüphe duyabileceğim şeylerin hepsini, - doğru sandığım görüşler arasında tamamıyla şüphe götürmez bir
275 şeyin kalıp kalmayacağını görmek için - mutlak suretle yanlış sayarak atmam gerektiğini düşündüm (Descartes,
276 1994: 32).

277 Descartes için "cogito" skeptik sorgulamada ulaştığı bir/ilk hakikattir; ancak bu,
278 Descartes'in bu hakikate ulaştıktan sonra skeptik yöntemden vazgeçtiği anlamına gelmemektedir.

279 Popkin'in de belirttiği gibi "cogito"yla hakikate ulaşmış olsa da skeptik sorgulamasını sürdürmüştür.
280 Artık kesinliğinden şüphe duymadığı bir hakikate varmakla birlikte bunu bir aksiyom ya da öncül
281 olarak sunmamış ve skeptisizmi zihinsel bir süreç olarak kullanmaya devam etmiştir (Popkin, 2003:
282 152). Bu yolla skeptik yöntemi "doğru sandığı tüm görüşlere" (Descartes, 1994: 32) yönelterek
283 bütün bilgisini ve inançlarını skeptisizmle doğrulamak istemiştir. Nitekim bilgi mümkündür ve
284 şüphe içermemelidir. Bu bakımdan Descartes'in metodolojik skeptisizmi, aşırı skeptisizmi yadsıyan
285 bir yaklaşım içindedir. Onun skeptisizmini radikal ya da aşırı bulanların⁶ aksine sorgulamanın
286 başında belirttiği amacı göz önünde bulundurulduğunda, şüpheyi bir yöntem olarak kullanırken bile
287 hakikatle uğraşmanın amacını taşımaktadır. Bu Descartes'in hakikatten mutlak anlamda şüphe
288 duymadığını göstermektedir. Dolayısıyla şüpheyi entelektüel bir girişim gibi araçsallaştıran
289 Descartes'in gerçek bir skeptik olmadığı; ancak şüpheciliği yöntem olarak kullanan ılımlı bir skeptik
290 olduğu ileri sürülebilir. Nitekim Fine de Descartes'in şüphecisi girişimini entelektüel bir girişim olarak
291 değerlendirmiş; onun bir skeptik olmadığını; tam tersine skeptisizme tatmin edici bir şekilde cevap
292 veren ilk kişi olduğunu iddia etmiştir (Fine, 2000: 198). Skeptisizmi felsefesinde yöntem olarak
293 kullanması ve aşırı skeptik argümanları hakikate ulaştıkça yumuşatması nedeniyle onun
294 skeptisizmini, ılımlı skeptisizmin bir örneği olarak düşünmek uygun görünmektedir.
295 İlimli skeptisizmin başka bir örneği ise Hume'un epistemolojisinde ortaya çıkmaktadır. Hume *A*
296 *Treatise of Human Nature* adlı yapıtının ilk kitabında akıl yürütmelerden, duyulardan, inançlardan
297 şüphe duymuş hatta bu şüpheciliği onu "her türlü inanç ve akıl yürütmeyi yadsımaya hazır" (Hume,
298 2009: 184) aşırı skeptisizme yakınlaştırmıştır. Ancak Hume skeptik sorgulamaların kendisini getirdiği
299 yargıda bulanamama durumundan "doğa"ya tutunarak çıkmayı başarmıştır. Bu bakımdan Hume'un
300 skeptisizmi akıl yürütmeyi, inancı ve araştırmayı durdurmayı öneren bir skeptisizm değildir. Hume'a
301 göre zaten bu türden bir skeptisizmin savunulacak hiçbir yanı da yoktur.

302
303 Eğer burada bana [...] her şeyin kesinsiz olduğunu ve yargılarımızın hiçbir şeyde hiçbir doğruluk ve yanlışlık
304 ölçüsüne sahip olmadığını savunan kuşkuculardan biri olup olmadığımı sorulacak olursa, yanıtım bu sorunun
305 bütününü gereksiz olduğu ve ne benim ne de başka herhangi bir kimsenin içtenlikle ve süreklilikle bu görüşte
306 olduğunu (Hume, 2009: 130-131).

307 Hume aşırı skeptisizmi sürdürmenin mümkün olmadığını ileri sürerek kendi şüpheciliğini
308 Pironcu aşırı şüphecilikten ayırmaktadır. Pironcular "her şeyin kesinsiz olduğunu ve yargımızın
309 hiçbir şeyde hiçbir doğruluk ve yanlışlık ölçüsüne sahip olmadığını" (Hume, 2009: 131) savunarak
310 yargıda bulunmamayı ve şüpheciliği yargıları askıya alarak sürdürmeyi önerirler. Oysa Hume'a göre
311 doğa bizi nefes alıp vermeye ve duyumsamaya zorladığı gibi yargıda bulunmaya da zorlar. Yargıda
312 bulunmak, güneş ışığında çevremizdeki nesnelere görmek kadar belirlendiğimizi gösterir (Hume,
313 2009: 131). Bu sayede toptan ya da aşırı skeptisizmden kurtuluruz. Popkin'e göre Hume bu
314 düşüncelerinde Pascal'ın şu ifadelerinden etkilenmiştir:

315
316 Bu durumda insan ne yapacaktır? Her şeyden şüphe mi edecektir? Eğer çimdiklenmişse, yanmışsa bunlardan
317 şüphe mi edecektir? Varlığından da mı şüphe edecektir? O hiçbir zaman bu duruma erişemeyecektir. Ve ben
318 insanın hiçbir zaman gerçek anlamında tam bir Pironist olmadığını söylüyorum. Doğa yetersiz aklımızı
319 destekler ve böyle çılgın bir hale gelmesine engel olur (Popkin, 1970: 24).

320 Popkin'e göre Hume, Pascal'ın bu düşüncelerinden etkilenerek doğa olmasaydı, felsefenin
321 bizi Pironcu kılacağını dile getirir (Popkin, 1970: 24). Hume'un kendisi bu noktada Pascal'a
322 gönderme yapmasa da Pironizm ya da aşırı skeptisizm hakkındaki düşüncelerinin paralelliği dikkat
323 çekmektedir. İkisi de aşırı skeptisizmin doğa tarafından durdurulacağını ileri sürmektedir. Dolayısıyla
324 doğa Pironizmi/aşırı skeptisizmi yumuşatmakta ya da ılımlaştırmaktadır.

325 Pironizmi ılımlı skeptisizmle karşılaştıran Hume'a göre ılımlı skeptisizm, Pironcu skeptisizme
326 kıyasla daha "kalıcı ve yararlı"dır (Hume, 2007: 117); ılımlı skeptisizm felsefi sorgulamada öncül bir

⁶ Bizim söylediğimizin aksine Descartes'i radikal ya da aşırı skeptik olarak yorumlayanlar da vardır. Bu yorumun kaynağında genellikle Descartes'in birinci meditasyonda ortaya koyduğu metoda ilişkin düşünceleri bulunmaktadır. Literatüre "rüya argümanı" ve "kötü cin" olarak geçen ünlü hipotezleri onun aşırı skeptik olarak yorumlanmasına neden olmuştur. (Fine, 2000: 206; Luis, 1997: 745; Grene, 1999: 555).

327 rol oynuyorsa sorgulamanın, dogmalar tarafından belirlenmeksizin ilerlemesini sağlamaktadır. Bu
328 skeptik perspektif sayesinde sorgulamada dikkatli ve çekingen ilerlemek ve ulaşılan sonuçları hemen
329 kabul etmeyip onları sık sık gözden geçirmek mümkün olmaktadır.

330

331 Berrak ve apaçık ilkelere başlamak, çekingen ve sağlam adımlarla ilerlemek, sonuçlarımızı sık sık gözden
332 geçirmek ve onların sonuçlarını tam olarak incelemek: bu şekilde sistemimizde hem yavaş hem de az bir
333 ilerleme göstersek de bunlar doğruluğa ulaşmayı umabilmemizin ve belirlenimlerimizde uygun bir değişmezlik
334 ve kesinliği elde etmenin biricik yöntemidir (Hume, 2007: 110).

335 Nitekim ılımlı skeptisizm hemencecik yargıda bulunmak yerine çekingenliği önermekle birlikte aşırı
336 skeptisizm gibi bilginin ve kesinliğin mutlak inkârını içermemektedir. Aksine bilgi ve inançlarımıza
337 ilişkin dogmatik ısrarcılığı değil; onların kesinliklerine karşı çekingenliği ve (yetilerimiz zayıf
338 olduğundan) incelemelerimizin sınırlılığını tavsiye etmektedir. Hume'a göre ılımlı skeptisizm
339 "incelemelerimizi insanın anlama yetisinin dar kapasitesine en iyi uyan konularla sınırlamak" (Hume,
340 2007: 118) konusunda belli bir yönelime sahiptir. Bu yönelimle skeptik, anlama yetisini aşan
341 konuları felsefi incelemeden uzak tutup sorgulamaya sınır koyabilecek ve anlama yetisi ve bilimin
342 konularının sınırını çizebilecektir. Hume sorgulamadaki alanı "soyut bilimler ya da tanıtılmanın
343 biricik nesnelere nicelik ve sayı" ile "olgu sorunları ve var oluş" (Hume, 2007: 119) konuları olarak
344 sunmaktadır. Bunun dışındaki tüm sorgulama girişimleri ise "safsata ve illüzyon"dan (Hume, 2007:
345 119) başka bir şey değildir. Bu nedenle kütüphanelerimizi incelememizi ve sınırı aşma girişimlerinin
346 ürünleri olan kitapları yakmamızı istemektedir. Böylelikle Hume'un skeptisizminin ana hatları ve
347 bunun epistemolojisine nasıl yansıdığı ortaya çıkmaktadır. Onun skeptisizmi deneyimlenmemiş her
348 türlü bilgi ve inancın epistemolojik olarak gerekçelendirilemeyeceği iddiasına dayanmaktadır. Dış
349 dünyanın algılardan ayrı ve bağımsız var olduğu inancı, tümevarımsal çıkarımlar hatta matematik ve
350 geometri bile onun skeptik sorgulamasından payına düşeni almaktadır. *Treatise*'in *Önsöz*'ünde de
351 belirttiği gibi rasyonellik içinde sunulan tüm iddialar "kararlı bir skeptisizmle" (Hume, 2009: 11)
352 incelendiğinde onların rasyonel bir zemini olmadığı görülebilecektir.

353 Sonuç olarak; Akademik skeptikler, Descartes ve Hume'un skeptisizmiyle açıklamaya
354 çalıştığımız ılımlı skeptisizm, aşırı skeptisizme kıyasla şüphenin daha ılımlı bir formudur. Aşırı
355 skeptisizmin sürdürülememesi ve felsefi sorgulamayı sekteye uğratması göz önünde
356 bulundurulduğunda, ılımlı skeptisizmin felsefi sorgulamadaki yerinin Popkin'in de ifade ettiği gibi,
357 "yapıcı (constructive)" (Popkin, 2003: 112-128) olduğu söylenebilir. Tam da bu noktada
358 skeptisizmin ne olduğu ve kaç türlü skeptisizm olduğu incelenmişken; skeptisizmin epistemolojideki
359 konumunu ve epistemolojide sürdürülebilir olup olmadığını ele almaya çalışabiliriz.

360

361 3. Skeptisizmin Epistemolojideki Konumu

362 Epistemoloji en genel anlamına göre bilginin doğası ve alanı ile gerekçelendirme konularını
363 içermektedir. Epistemolojist için bilgi ve gerekçelendirilme konuları birbirinden ayrı değildir; aksine
364 Uslu'ya göre felsefe tarihinde bilginin "gerekçelendirilmiş doğru inanç" olduğuyla ilgili yaygın bir
365 görüş bulunmaktadır (Uslu, 2011: 33). Son yıllarda bilginin gerekçelendirilmiş doğru inançla
366 açıklanmasını yetersiz bulan epistemolojistler bulursa da⁷ bunlar yeni bir terminoloji sunmaksızın
367 Platon'dan beri süregelen "gerekçelendirme" ve "doğru inanç" kavramlarını kullanmaya ve
368 soruşturmayı bu kavramlarla yapmaya devam etmişlerdir.

369 Gascoigne'a göre gerekçelendirilmiş doğru inanç şu anlama gelmektedir: "S, q'ya inancını
370 ancak ve ancak S, q'ya inanırsa ve q doğru ise gerekçelendirilebilir." (Gascoigne, 2002:15). Feldman
371 ise klasik epistemolojide, inancın gerekçelendirilebilmesi konusunun bazı koşullara bağlı olarak
372 savunulduğunu açıklamaktadır. Örneğin inançların bir nedeni olduğunda, inananın diğer inançlarıyla
373 tutarlı görüldüğünde ve inananın kanıtlamasıyla iyi bir şekilde desteklendiğinde inancın

⁷ Örneğin Edmund Gettier'in 1963 yılında yayınladığı "Is Justified True Belief Knowledge" adlı makalesi, epistemolojide bir dönüm noktası olmuştur. Gettier bu makalesinde gerekçelendirilmiş doğru inancın bilgiyi tanımlamadaki rolünü ele almış ve epistemik gerekçelendirmenin, bilginin bir teminatı olmadığı sonucuna varmıştır (Gettier, 2011: 49-53).

374 gerekçelendirildiği düşünülür (Feldman, 1998: 10). Chisholm gerekçelendirmenin buna benzer bir
375 tanımını yaparak gerekçelendirmeyi “kanıta dayanma” terimiyle ifade etmektedir. Ona göre klasik
376 epistemolojide bilgi, kanıta dayalı bir şeydir (Chisholm, 2011: 115-116). Skeptisizm perspektifinde
377 sorun tam da bu noktada belirmektedir. Skeptik, epistemolojide bilgiye ya da gerekçelendirilmiş
378 doğru inanca odaklanarak bilginin kesinliğiyle ilgili şeylerden yani kanıtlardan şüphe duymaktadır.
379 Gascoigne’a göre skeptik, herhangi bir inanca sahip olup olmadığımızdan, inancımızın
380 doğruluğundan ve gerekçelendirilmiş olmasından şüphelenmektedir. Ona göre herhangi bir inanca
381 sahip olup olmadığımızdan şüphe duymak kendini reddetmektir; çünkü biri nasıl olur da inancın
382 kendisine sahip olmaksızın inanca sahip olduğumuzdan şüphe duyabilir. Bu nedenle Gascoigne
383 bunun üzerinde çok durmamaktadır. Skeptiğin diğer iki ilgi alanını yani inancın doğruluğu ve
384 gerekçelendirilmiş doğru inanç konusunu skeptisizmin temel problemi olarak ilan etmektedir
385 (Gascoigne, 2002: 15). Çünkü skeptiğin hedefinde bilginin kesinliği düşüncesi bulunmaktadır.

386 Wood’a göre epistemolojist tam olarak bilginin sınırlarını belirlemek için ve gerçek bilginin
387 kesinliği belirlenmiş sınırlar içinde mümkün olduğunu; bu sınırların ötesinde mümkün olmadığını
388 araştırmak için çalışmaktadır (Wood, 1962: 94). Başka bir deyişle epistemolojist, bilginin kesinlik ve
389 rasyonalliteyle ilgisini ortaya çıkarmak gayretindedir. Epistemolojistin bu gayreti, yani bilginin
390 epistemik değerinin kesinlik olduğunu ileri sürmek, skeptik harekete ivme kazandırmaktadır.
391 Skeptisizm bilgi ya da gerekçelendirildiği savunulan inanç için öne sürülen argümanların yeterli
392 olmadığını; bu argümanların bilgiyi kesin ya da inancı gerekçelendirilmiş olarak saymakta iyi bir
393 neden olamayacağını iddia etmektedir. Nitekim gerekçelendirmek için öne sürülen argüman da bir
394 inançtır. Dolayısıyla skeptik için gerekçelendirme bir inancı, başka bir inançla gerekçelendirdiğini
395 sanmaktan başka bir şey değildir.

396 Musgrave’ye göre skeptik için inançları başka inançlara dayandırarak gerekçelendirmeye
397 çalışmak sonsuz bir geri gidişe mahkumdur. Sözde gerekçelendirmelerimiz sorunu çözmek yerine
398 sorunu başka inançlara kaydırmaktadır. İnançlar başka inançları gerekçelendirmek için kullanılmakta
399 ve sonsuz bir gerekçelendirme(!) silsilesi içine girilmektedir (Musgrave, 2013: 28). Felsefede
400 “Agrippa Argümanı” olarak bilinen sonsuz gerileme (*infinite regress*) ya da dairesel akıl yürütme
401 (*circular reasoning*) aşırı skeptisizmin savunduğu bir argümandır (Williams, 2015: 80-106).⁸ Dolayısıyla
402 aşırı skeptik ve ılımlı skeptiğin bu argüman karşısındaki konumu farklılaşmaktadır. Aşırı skeptik,
403 sonsuz gerileme karşısında ya yargıda bulunmayı reddetmektedir ya da olasılığı hiçliğe
404 indirgemektedir. İlimli skeptik ise sonsuz gerilemenin kendisini getirdiği inkar noktasının farkına
405 varmasına rağmen inanmayı sürdüreceği bir varsayım tutunmaktadır. Başka bir deyişle bu silsile
406 içinde epistemolojik olarak olasılık değeri taşıyan bir inancı kabul ederek onu onaylamaktadır.
407 Akademiklerin görüngülere olan inançları ve Hume’un doğa tarafından belirleniyor olduğumuza
408 ilişkin iddiasında olduğu gibi. Her iki durumda da kabul edilen varsayım onaylansa da epistemik
409 değeri aynı kalmaktadır yani kabul edilen inanç, onaylandığı için kesinleşmemektedir. Gerek aşırı
410 gerekse ılımlı skeptisizmin vardığı bu sonuç göstermektedir ki gerekçelendirme girişimlerinde başka
411 inançlara dayanmak, yeterli bir neden olmadığından, gerekçelendirmeyi olanaklı kılmamaktadır;
412 aksine onun olasılık taşıdığı fikrini güçlendirmektedir.

413 Skeptisizm açısından olasılık, bilgi olarak kabul edilen inançların karşısının da eşit bir şekilde
414 desteklenebileceği teziyle açıklanmaktadır. Jones’e göre;

415
416 Aynı $p_1, p_2, p_3, \dots, p_n$ grubundaki her önerme için $q_1, q_2, q_3, \dots, q_n$ önermelerinden oluşan başka bir grup
417 vardır. Gruplar içinde p_i ve q_i birbirine karşıt ve hatta q_i, p_i için olan herhangi bir kanıt tarafından aynı derecede

⁸ Williams bu makalesinde Agrippa Argümanı’nı Pironizm yani bizim aşırı skeptisizm dediğimiz türden bir skeptisizm ile onun modern versiyonunu karşılaştırarak açıklamıştır. Ona göre, özellikle makalesinin s. 100’üncü sayfasında, modern Agrippa problemi bizi bilginin nasıl mümkün olduğu açıklamayla karşı karşıya bırakmaktadır. Bilgi ve zan arasındaki ayrımı açıklamak ve bu ayrımı haklı çıkarmak girişiminden doğmuştur. Williams’a göre Sextus’un kullandığı Agrippa argümanında strateji daha farklıdır. Sextus bu argümanı kendi skeptisizmini (epistemik *epokhe*’yi) desteklemek için kullanmaktadır.

418 desteklenmektedir. Bu yüzden p setindeki her ögenin doğru olduğuna inanmak için q setindeki paralel ögenin
419 doğru olduğuna inanmaya sahip olduğumuzdan daha fazla nedene sahip değiliz (Jones, 2000: 434).

420 Gerekçelendirme girişiminde iki karşıt önerme epistemik olarak birbirine eşittir; iki önerme de
421 olasılık taşımaktadır. “Çınar ağaçları uzun yaşar” önermesi ile “Çınar ağaçları kısa yaşar” önermeleri
422 eşit bir derecede desteklenmektedir. Çınar ağaçlarının uzun yaşadığına ilişkin deneyimler (gözlem,
423 bir şarkı sözü, bir ansiklopedi bilgisi, hikayeler vs.) bu inancı gerekçelendirmek için sıralanabilir.
424 Deneyimin kendisi şüpheli olmakla birlikte aynı argümanların tersi, çınar ağaçlarının kısa yaşadığı
425 inancı gerekçelendirmek için onun karşısına koyulabilir. Bu önermelerden birinin, diğerine üstün
426 geleceği hiçbir nokta yoktur. İkisi de olasıdır. Bu bakımdan skeptisizme göre inandıklarımız ya da
427 bildiğimizi sandıklarımız ile onlarla çelişkili ve onlara karşıt önermeler aynı epistemik değerdedir.
428 Weintraub’a göre skeptisizm bütün önermelerin olasılık taşıdığını söylemek dışında inancın ya da
429 bunun gibi tüm iddiaların hiçbir rasyonellik derecesine sahip olamayacağı fikrini de içermektedir
430 (Weintraub, 1997: 19). Weintraub’un aşırı skeptisizm için ileri sürdüğü bu sonuç, ılımlı skeptisizm
431 için de geçerlidir; çünkü onlar da aynı argümanlarla olasılığa vurgu yapmaktadır. Bu nedenle skeptik
432 teze göre inanç, olasılık taşımaktadır ve “olası inanç epistemolojik olarak
433 gerekçelendirilemeyendir.”(Jones, 2000: 434). Epistemolojik olarak gerekçelendirilememesi tezi iki
434 soruyu sormaktan bizi alıkoyamaz. Birincisi skeptik için skeptisizmin kabul edilebilirliğinin imkânı
435 yani tutarlılığı; ikincisi ise skeptisizmin epistemik durumumuzu belirlemedeki konumudur.

436 Skeptisizmin kabul edilebilirliği, tezleri kendisine uygulandığında sorunlu bir hal almaktadır.
437 Aşırı skeptisizm açısından değerlendiren Annas&Barnes’e göre bu durum tutarsızlığa neden
438 olmaktadır. Pironcular (aşırı skeptikler) skeptisizmle ilgili inançlara sahip olmadan nasıl bize
439 skeptisizmle ilgili bilgi verebilir? Eğer onlar birer skeptik ise nasıl böyle bir inanca sahip olabilir?
440 (Sextus, 2000: XXII). Skeptisizme yöneltilen bu soruları cevaplandırın Weintraub’a göre aşırı
441 skeptik, düşüncesini kendi tezlerine uygularsa kendi doktrinini de haklı olarak kabul edemez; ancak
442 bu çelişki Pironizm tarafından fark edilmiş olmalı ki bunu çözmek için skeptik tez dışında
443 tutulmuştur yani skeptik tezlerin, kendisi dışında bütün önermelere uygulanabileceği ileri
444 sürülmüştür. Weintraub bu açıklamaların skeptik tezleri savunmada yetersiz olduğunu
445 düşünmektedir. Ona göre daha az radikal olan skeptisizmde (yani bizim adlandırmamızla ılımlı
446 skeptisizmde) ise şüphe terk edilmeksizin öncüller kullanılır ve çıkarımda bulunulur (Weintraub,
447 1997: 35-36). Öncüller ve çıkarımlar da şüpheli olduğundan ılımlı skeptik de aşırı skeptik gibi
448 önermeleri ve inançları gerekçelendirmede başka inançları kesinliksiz olarak kabul etmektedir. Kabul
449 edilen önerme ya da inanç kesinlik taşımadığından gerekçelendirilmeden söz edilememektedir.
450 Burada skeptisizme kendi tezini dışında tutması yani onu ilke olarak ileri sürmesi ya da sonsuz
451 gerilemeye düşmemek için bir varsayımı kabul etmesi hatırlatılarak dogmatizme yaklaştığı
452 eleştirilerinde bulunmak mümkündür. Bu eleştiri ılımlı skeptisizm açısından haksızdır; çünkü kabul
453 edilen varsayım, kesinlik içeren bir ilke gibi sunulmaz; aksine olasılık taşımaktadır.⁹ Akıl yürütmenin
454 işleyebilmesi ve felsefi soruşturmanın devam edebilmesi için onaylanmaktadır. Aşırı skeptisizmin,
455 skeptik tezi bir ilke olarak kabul etmesi ise eleştiriyi yerinde kılmaktadır yani aşırı skeptisizmin
456 dogmatizme yaklaştığı iddia edilebilir. Her ne kadar Sextus – dogmatiklerin dogmanın belli bir
457 gerçeklik değeri taşıdığına ilişkin düşüncelerinden dolayı – skeptiklerin dogmalarının olamayacağını;
458 aksine skeptiğin gerçekliği geçersiz kılacak bir uğraş içine girdiğini dile getirirse de (Sextus, 2010: 31)
459 bu açıklama kendi skeptik tezlerini, skeptik argümanların dışında tutmalarıyla uyuşmamaktadır. Bu
460 bağlamda ılımlı skeptisizmin, aşırı skeptisizme kıyasla daha tutarlı olduğu ileri sürülebilir.

461 Skeptisizmin epistemik durumumuzu belirlemedeki konumuna gelince, bu tartışma da aşırı
462 skeptisizm ve ılımlı skeptisizm açısından ayrı ayrı ele alınmalıdır. Aşırı skeptisizmin inancın
463 gerekçelendirilemeyeceğini içeren felsefi tezinin insanın epistemik durumunu belirlemede bir kriter
464 olamayacağı; ancak tezlerinin güçlü ve inandırıcı olduğu savunulabilir. Aşırı skeptisizm epistemik

⁹ ılımlı skeptisizmi ele alırken Akademili filozoflar, Descartes ve Hume’dan yararlanmıştık. Descartes’ın skeptik yönteminin hem kendi felsefesindeki amacı hem de ulaştığı sonuçlardan sonra terk edilmesi nedeniyle aşırı olamayacağını; ılımlı skeptisizm sınıflamasına daha uygun düşüğünü açıklamaya çalışmıştık. Hakikatle olan ilişkisi nedeniyle Descartes’ı buradaki tespitlerin dışında düşünmek gerekmektedir.

465 durumumuz için belirleyici olsaydı bizi epistemolojik bir çıkmaza götürürdü. Nitekim aşırı
466 skeptiklerin geldikleri nokta da burasıdır. Bu epistemolojik çıkmaz nedeniyle yargıları askıya almayı
467 ya da nihilizmi savunurlar. Ancak buna rağmen bilginin ve kesinliğin olanağına ilişkin skeptik tezleri,
468 özellikle Sextus'un ifade ettiği gibi, her argümanın karşısına eşit derecede güçlü başka bir argümanın
469 koyulabileceği (Sextus, 2010:72-73) tezi, aşırı skeptisizmi güçlü ve inandırıcı kılmaktadır. Bu tez
470 sayesinde gerekçelendirmeye ilişkin skeptik tezlere itirazlar epistemolojistleri oldukça zorlamaktadır.
471 Öyle ki skeptik tezleri çürütmeyi denemek, bilgiyi dogmatik olarak savunmaktan daha zor
472 olduğundan skeptik tezi çürütmek yerine kendi tezlerini desteklemeyi seçerler. Bu ise aşırı skeptik
473 tezlerin güçlü olduğu konusunda bizi ikna etmektedir.

474 Her argümanın karşısına ona eşit başka bir argümanın koyulabileceği tezi, aşırı skeptisizmle
475 ılımlı skeptisizmin ortak tezi olduğundan ılımlı skeptisizmin de epistemik durumumuzu belirlemede
476 güçlü ve inandırıcı olduğu ileri sürülebilir. Bununla birlikte ılımlı skeptisizm epistemik durumumuzu
477 belirlemede bir kriter olarak kabul edilebilir. Hume'un da belirttiği gibi (Hume, 2007: 118), bu
478 skeptisizm inancın gerekçelendirilemeyeceği tezine rağmen felsefi sorgulamayı devam ettirecek bir
479 şüpheciliktir. Sorgulamada yargıyı doğru ya da yanlış olarak tanımlamaksızın ondan şüphe duyarak
480 bilginin olasılık değerini ortaya çıkarmak niyetindedir. Aşırılıklar arasında yer alan bu skeptisizm,
481 "[...] inceleme ve kararın bütün türlerinde ona her zaman eşlik etmesi gereken bir şüphe, dikkat ve
482 ılımlılık derecesi" içermektedir (Hume, 2007: 118). Dolayısıyla ılımlı skeptisizm sorgulama sırasında
483 çekingen olup şüpheyi korumamız ve devam ettirmemiz gerektiğini; sonuçlarımızda ve
484 kararlarımızda ılımlı olmamızı tavsiye etmektedir. Bu durum aşırı skeptik tezleri sınırlandırmakta ve
485 şüphenin, epistemolojik bir sorgulamadaki değerini arttırmaktadır.

486

487 **Sonuç**

488 Skeptisizmde bilgi, doğru inanç, gerekçelendirme ve kanıt gibi epistemolojinin temel
489 kavramları kesinlik ve olasılık açısından ele alınmaktadır. Kesin bilginin mümkün olmadığı,
490 inançların gerekçelendirilemeyeceği, kanıtların skeptisizmin tezleri (her argümanın karşısına ona eşit
491 başka bir argümanın koyulabileceği ve kanıtlamanın döngüsellik içinde sonsuz gerilemeye düşmesi)
492 karşısında olasılığa indirgendiği savunulmaktadır. Bu skeptik sonuçlar epistemolojik bir çıkmaz gibi
493 görünebilir; çünkü teorik ve pratik yaşam doğru (olduğu varsayılan) kabuller üzerine kuruludur.
494 Aşırı skeptisizmin epistemolojik bir çıkmaza girmesinin nedeni de budur; çünkü aşırı skeptisizmde
495 yargıları askıya alacak ya da nihilizme varacak kadar hiçbir varsayımın kabullenilmesi söz konusu
496 değildir. İlimli skeptisizmde ise skeptikler kendi tezleri karşısında bir varsayımı kabul ederek felsefi
497 sorgulamalarını devam ettirirler.¹⁰ Bu varsayım onları epistemolojik çıkmazdan çıkarsa da kesin ya
498 da mutlak bilgi iddialarına yaklaşmaz; aksine ılımlı skeptikler epistemolojide olasılığın olanağını
499 ortaya koyarlar. Olasılık epistemolojik sorgulamada öylesine yer edinir ki herhalde skeptisizm
500 epistemolojik bir sistem ortaya koymuş olsaydı bu sistem olasılık sistemi olurdu. Dolayısıyla
501 skeptisizm, ılımlılıkla ve olasılığın kabulüyle epistemolojik çıkmazdan kurtulabilmektedir.

502 Skeptisizmin ılımlı türü felsefi sorgulamayı epistemolojik çıkmazdan sadece kurtarmakla
503 kalmaz; aynı zamanda, aşırı skeptisizm ve dogmatik epistemolojilere kıyasla, daha yapıcı bir rol
504 üstlenmektedir. İncanın epistemik değerini gösterirken olasılıklar karşısında aşırı skeptisizm gibi
505 susmayı ya da hiçlikle yüzleşmeyi tavsiye etmediği gibi, olasılık tezini dogmatik bir şekilde savunmayı
506 da tavsiye etmez. Aksine şüphe epistemolojik soruşturmanın her adımında ve tamamında yer
507 aldığından varsayımlar ve kabuller tarafından durdurulmaksızın felsefi soruşturmayı devam
508 ettirmektedir. Bu nedenle ılımlı skeptisizm, soruşturmanın devamlılığı ve felsefi düşüncenin
509 gelişmesi açısından pragmatik; epistemolojik açıdan ise yapıcı bir nitelik taşımaktadır. Skeptik için
510 hakikat açık ve seçik olmadığından her skeptik argüman, karşısındaki dogmatik bilgiyi sarsacak ve

¹⁰ Descartes'in ılımlı skeptisizmi bu özelliğin dışındadır; çünkü Descartes'in skeptik argümanlarını yumuşatan şey varsayım değildir. Aksine hakikattir. Bu bakımdan Descartes'in ılımlı skeptisizmi değil, Akademiler ve Hume bu perspektifte değerlendirilmektedir.

511 yeni epistemolojik tartışmaları doğuracaktır. Bu ise skeptisizmin belli bir türünün yıkıcı olmadığını
512 aksine yapıcı olduğunu göstermektedir.
513

514 Extended English summary

515

516 Skepticism is generally misunderstood since it is considered as the rejection of knowledge,
517 beliefs and proofs. The arguments on skepticism claiming that knowledge is not possible or proofs
518 are inadequate in justifying knowledge have caused that skepticism has been considered as a
519 notorious concept and sometimes it has been considered as a destructive activity. There is the idea
520 that knowledge and certainty are not possible behind these considerations; for this reason, the
521 arguments of skepticism have been understood as being destructive or as being an epistemic
522 predicament. In this study, the arguments of whether skepticism has faced an epistemological
523 predicament or not will be dealt with. For this purpose, the terminological investigation of
524 skepticism will be performed, and then it will be claimed that there are two types of skepticisms,
525 which are the excessive one and the moderate one. After skeptical arguments are defined, it will be
526 claimed that excessive skepticism is in an epistemological predicament; however, moderate
527 skepticism has been saved from this predicament by holding tightly to some arguments. In this way,
528 the negative criticisms towards skepticism will have an unfair position in the face of moderate
529 skepticism.

530 By being skeptical about the certainty, accuracy and truth claims, skeptics defend that there
531 are no objective accuracy or certainty; and for this reason, it is not possible to have an
532 epistemological justification. They are interested in the probability value of our judgments about the
533 things we think that we know in epistemological questioning.

534 In the present study, it is claimed that there are two skepticism types according to the
535 purposes and contents of skepticism. These are excessive and moderate skepticism. According to
536 excessive skepticism, which does not accept certainty and accuracy in knowledge, it is necessary that
537 we do not make any judgments as we do not have any reasons to believe in anything. Not only the
538 knowledge but also making judgments is also skeptical; and for this reason, knowledge is rejected
539 and judgments are suspended. The best example for this is Pyrrho; however, Nietzsche's skepticism
540 may also be considered within the excessive skepticism category because Nietzsche furthers his
541 skepticism till nihilism. Moderate skepticism, on the other hand, is the type of skepticism that
542 makes it possible for philosophy and science to progress. The type in which doubt is used as a
543 method may also be considered within this type of skepticism, because skepticism serves a certain
544 goal in a systematic manner. It is possible to claim that Academic Skeptics, Rene Descartes and
545 David Hume are moderate skeptics.

546 In the Pyrrhonian example of excessive skepticism, basically two important arguments are
547 defended. The first one is that every argument has the same amount of probability against another
548 argument. The second one is that the uncertainty created by the cyclicity and the infinite
549 regression when the desire is to prove any argument. These skeptical theses show that knowledge
550 and belief cannot be justified epistemologically; on the contrary, they have probabilities. Nietzsche,
551 whom we claim to be excessively skeptical, agrees with the Pyrrhonian hypotheses with his ideas
552 claiming that there is no absolute and certain knowledge. The thing that brought Nietzsche to
553 excessive skepticism was his perspectivism. The ideas claiming that the world is not understandable
554 and definable without us; and our perceptions and beliefs not being true, made him move closer to
555 Pyrrhonian philosophy, and caused that he was accepted as a skeptical. However, Nietzsche does
556 not suggest suspending the judgments like Pyrrho does; his skepticism reduces the probability to
557 nihilism in epistemological proof. For this reason, it is possible to claim that the thing that made
558 Nietzsche nihilist was his excessive skepticism.

559 Moderate skepticism, on the other hand, does not have excessive points like denying all
560 reasoning about the certain knowledge, reality and beliefs. In addition, it allows the functioning of
561 philosophical investigation without going into dogmatic determinism. Although Academician
562 Sceptics defended the arguments of excessive skepticism, they do not reach the negative results of
563 Pyrrhonian philosophy. According to the Academics, there is nothing like certainty. In actual fact,
564 we have only probabilities at hand, and we judge according to these probabilities. Academics do not
565 agree to Pyrrhonian judgments; and for this reason, their skepticism looks like a moderate one.
566 Another example for moderate skepticism is Descartes. Unlike the Academician and Hume,
567 Descartes made skepticism become a method of philosophy to reach the knowledge that is purified
568 from skepticism and to reach certainty or reality. In other words, there is reality, knowledge and
569 certainty for him. Then, it may be asked why we accepted Descartes as a skeptic? This question may
570 be answered by giving his use of doubt is a systematic manner. In the present study, the reasons
571 why we considered Descartes as a moderate skeptic and not as a radical or excessive skeptic have
572 been explained. The moderate skepticism of Hume, on the other hand, is in the very center of his
573 epistemology. Hume claimed that it was impossible to sustain excessive skepticism, and separated
574 his skepticism from the excessive one of Pyrrhonian philosophy. In the first book of the
575 manuscript *A Treatise of Human Nature*, Hume doubted reasoning, feelings and beliefs. This
576 skepticism made him move closer to the excessive skepticism "I am ready to reject all belief and
577 reasoning". However, Hume rescued himself from the state in which he could not make any
578 judgments, which was caused by skeptical questioning. He rescued himself from the total or
579 excessive skepticism thanks to the nature. According to him, although moderate skepticism
580 suggests timidity instead of making judgments right away, it does not include the absolute rejection
581 of knowledge and certainty like excessive skepticism. On the contrary, it suggests the timidity to the
582 certainty of our knowledge and beliefs instead of dogmatic persistence and also shows us the
583 limitation of our investigations (since our abilities are weak). In this respect, it may be claimed that
584 Hume is a philosopher who represents moderate skepticism in the best way in the history of
585 philosophy.

586 Although the types of skepticism have various features, skeptic arguments are common.
587 The reason of the difference is the results in which the skeptics position themselves about their
588 arguments. Skepticism claims that the arguments that are set forth for the knowledge or the belief
589 for which justifications are claimed are not adequate; and say that these arguments may not be a
590 good reason to accept that the knowledge or belief is justified. As a matter of fact, the argument
591 that is set forth for justification is a belief in its true nature. For this reason, for a skeptic,
592 justification is no more than thinking that a belief is justified by another belief. This situation brings
593 excessive skepticism to an epistemological predicament, because theoretical and practical lives are
594 established on acceptances (that are assumed to be true). In addition, since it is not possible to
595 accept any assumptions in excessive skepticism, judgments are suspended or the person arrives at
596 nihilism. Moderate skepticism, on the other hand, holds to assumptions in this respect, and is
597 rescued from epistemological predicament meanwhile sustaining the philosophical investigation.
598 For this reason, moderate skepticism is pragmatic in terms of sustaining the investigation and for
599 the development of the philosophical thinking; and is constructive in epistemological terms.
600

makale

ORIJINALLIK RAPORU

%**4**

BENZERLIK ENDEKSI

%**0**

İNTERNET
KAYNAKLARI

%**1**

YAYINLAR

%**3**

ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BIRINCIL KAYNAKLAR

1

Submitted to Yildirim Beyazit Universitesi

Öğrenci Ödevi

%**3**

2

Boslaugh. Encyclopedia of Epidemiology

Yayın

<%**1**

3

www.proxel.com

İnternet Kaynağı

<%**1**

4

dell'Isola, Francesco, Ugo Andreaus, Luca Placidi, and Daria Scerrato. "Intorno alle equazioni fondamentali del movimento di corpi qualsivogliono, considerati secondo la naturale loro forma e costituzione", Advanced Structured Materials, 2014.

Yayın

<%**1**

5

tel.archives-ouvertes.fr

İnternet Kaynağı

<%**1**

6

Apostolos Spanos. "28. In translationem reliquiarum ss. Cyri et Joannis et in s. Iosephum et socios martyres", Walter de Gruyter GmbH, 2010

<%**1**

Alıntılarını çıkart

üzerinde

Eşleşmeleri çıkar

Kapat

Bibliyografyayı Çıkart

üzerinde